

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.17, juni 2021

Indledningen er redigeret af Jon Tafdrup og Krista Stinne Greve Rasmussen
Tilsyn ved prof. dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Om Forslaget til en ny Skatte-Udskrivning under Krigen

ved Steen Tullberg

Indhold

- 1 Baggrund og anledning
- 2 Indhold
- 3 Efterspil og Davids forslag
- 4 Anvendt litteratur

1 Baggrund og anledning

Om Forslaget til en ny Skatte-Udskrivning under Krigen er et flyveblad dateret den 5. maj 1848, der udkom omkring den 8. maj. Det blev genoptrykt og forsynet med et lille efterskrift i første årgangs niende hefte af Grundtvigs tidsskrift *Danskeren*, der udkom den 17. maj.

Grundtvigs flyveblad er skrevet som en reaktion på det forslag til en ny krigsskat, som *Berlingske Tidende* udførligt berettede om den 3. maj 1848. Artiklen rummede en oversigt over statens økonomiske forhold, af hvilken fremgik, at man havde brug for indtægter svarende til et beløb på 4 millioner rigsbankdaler. Man afviste en indkomstskat til opnåelse af beløbet af flere grunde, først og fremmest fordi forberedelserne til en sådan ville tage for lang tid. Man havde derfor lanceret en "Plan til Udskrivelse af en Krigsskat for Aaret fra 1ste April 1848 til 31te Marts 1849", som havde været forelagt kongen og nu også skulle forelægges stænderforsamlingen i Roskilde. Herefter anførtes en detaljeret 7-punktsplan for beskatningen (*Berlingske Tidende* 1848a, sp. [8-12]).

2 Indhold

Grundtvig indleder med at referere til en officiel opfordring om at nære tillid til landets ansvarlige ministre, som stod at læse i *Berlingske Tidende* den 4. maj. Opfordringen rummede bl.a. ordene: “Ministeriet har under de næværende høist kritiske og vanskelige Tidsomstændigheder med Tilsidesættelse af alle Hensyn, af *Kjærlighed til Fædrelandet* paataget sig Ansvaret for Ledelsen af Landets Anliggender og for de tagne Forholdsregler. Folket bør derfor vise den meest uindskrænkede Tillid til det, saaledes som det høiligen fortjener, og dette maa give det Mod, Kraft og Lyst til at arbeide til Fædrelandets Held og Frelse”. Og den fortsatte med en erklæring om, at hvis man har eventuelle klager over nogen, der ikke opfylder sine pligter, skal klagen rettes direkte til “*Conseilspræsidenten*”, der så vil tage de nødvendige forholdsregler (*Berlingske Tidende* 1848b, sp. [4]). Det er dette, Grundtvig kommenterer med ordene “jeg haaber, at alle Dannemænd seer, det er kun *Snak*, eftersom vore *Ministre*, langtfra at være *Guder*, der *kan* alt hvad de vil, kun er *Mennesker*, som Folk er flest” (Grundtvig 1848, s. [1]).

Forslaget om en krigsskat vækker Grundtvigs modstand: “Ligesom jeg derfor paa det alvorligste har *fraraadt Blokeringen* af alle Preussiske Havne [...] saaledes *advarer* jeg ogsaa paa det indstændigste *mod* det ny *Skatte-Paalæg*, som *Ministeriet* har foreslaaet *Folkeraadet* [dvs. stænderforsamlingen].” (Grundtvig 1848a, s. 1; se også [indledningen](#) til “Om Blokeringen af Preussiske Havne”). Han mener, at man i stedet bør optage et lån i udlandet, og hvis det ikke kan lade sig gøre, at man så appellerer til folkets offervilje og til, at Nationalbanken går forrest som “et lysende Exempel” (s. 2). Grundtvig antager, at en kombination af lån og offervilje ville kunne fordoble det krævede beløb, og han kobler denne idé til sin modstand mod den almindelige værnepligt. Hvis nemlig folket yder det nødvendige offer, må man kræve, at staten som modydelse fritager befolkningen for tvungen værnepligt og i stedet gør krigsdeltagelsen frivillig.

3 Efterspil og Davids forslag

I *Danskeren* 1, følges teksten af en “Efterskrift”, hvoraf det fremgår, at stænderforsamlingen i Roskilde godkendte krigsskatten. Diskussionen om dette fremgår bl.a. af *Berlingske Tidende* 1848c, sp. [3]-[6], 1848d, sp. [5]-[8], og 1848e, sp. [6]-[8]. Grundtvig gentager sin advarsel om at indføre en sådan, “da dens skadelige Følger er uberegnelige” (Grundtvig 1848b, s. 144). Han fastholder, at det nødvendige kan fås ved gave og lån, der letter og forbinder, mens den påtvungne skat vil tynde og adskille folket.

Samtidig med Grundtvig udgav nationaløkonomen C.N. David en pamflet om den påtænkte krigsskat med titlen *Om Planen til den nye Krigsskat*, som er dateret den 4. maj 1848. David argumenterer imod krigsskatten, fordi den vil ramme socialt skævt, især i form af indirekte told på jævne menneskers forbrugsgoder. Omvendt vil indtægter, der burde rammes af skatten, unddrage sig denne (fx købmænds, fabrikanter, kornhandlers og skibsreders indtægter). Desuden begunstiges købstæderne på bekostning af landet. David argumenterer i stedet for indførelsen af

en indkomstskat, som han mener skal være progressiv, dvs. beskatte de højeste indkomster mest. Det officielle argument om, at en indkomstskat vil tage for lang tid at indføre, afviser han med, at statens beholdning af engelske obligationer rigeligt vil kunne danne grundlag for kreditbeviser til det ønskede beløb af 4 millioner rigsbankdaler. I den forbindelse citerer David indledningen til Grundtvigs flyveblad "Om Forslaget til en ny Valglov" (optrykt i *Berlingske Tidende* 1848a, sp. [4-5]): "det er *et stort Misheld for Danmark*, at man har troet at maatte forestaae en splinterny Lov under saadanne Omstændigheder, da hvad der skulde underkastes den allermodneste Overveielse maa blive 'Hastværk og Lastværk'" (David 1848, s. 3).

4 Anvendt litteratur

- *Berlingske Tidende* (1848a), nr. 110, 3. maj. København.
- *Berlingske Tidende* (1848b), nr. 111, 4. maj. København.
- *Berlingske Tidende* (1848c), nr. 117, 10. maj. København.
- *Berlingske Tidende* (1848d), nr. 118, 11. maj. København.
- *Berlingske Tidende* (1848e), nr. 119, 12. maj. København.
- David, C.N. (1848) *Om Planen til den nye Krigsskat*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1848a) *Om Forslaget til en ny Skatte-Udskrivning under Krigen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1848b) *Danskeren. Et Ugeskrift*, første årgang. København.